

EGY NEMZETISÉGI KÖNYVTÁR TÖRTÉNETE ÉS MŰKÖDÉSE: A MAGYARORSZÁGI UKRÁN KÖNYVTÁR (ESETTANULMÁNY)

Szabó Olena

Összefoglaló:

A tanulmány a *nemzetiségi könyvtár* intézménytípusra összpontosít, azt felismerve, hogy az egyébként elterjedt szakkifejezés meghatározása hiányos. Az általános könyvtár-típus vizsgálata egy konkrét nemzetiségi intézmény – a magyarországi ukrán nemzetiség könyvtára – esettanulmánya formájában történik. A tanulmányhoz szükséges adatokat elsősorban a releváns intézményi dokumentáció, interjúk, illetve a helyszíni megfigyelés szolgálták. A vizsgált intézmény története és jelenlegi státuszának leírása, munkafolyamatainak és szolgáltatásainak jellemzése során fókuszba kerültek a nemzetiségi könyvtárakkal szembeni szakmai követelmények is. Ebben hivatkozási pont a gyűjtőkör terén található. A nemzetiségi könyvtár-típus sajátos gyűjtőköri jellemzője – amely ezt a kategóriát más típusú könyvtáraktól megkülönbözteti – a nemzetiség intézményei által folytatott tevékenységeket dokumentáló anyagok gyűjtése és feltárása. Ez a jellemző nagymértékben meghatározza az ilyen típusú könyvtárak helyét és egyedi szerepét mind a nemzetiség közösségi életében, mind a magyarországi könyvtárellátó rendszerben.

Kulcsszavak: gyűjtőkör, könyvtártípus, munkafolyam, nemzetiségi könyvtár, szakmai követelmények

Abstract:

This study focuses on the *nationality library* as an institutional type in Hungary, recognizing that this term, while widely used, lacks a clear definition. The exploration of the chosen library type takes the form of a case study of a specific nationality institution, namely Hungary's Ukrainian library. The data for the study focusing on the examined institution's history and current status, as well as its operations and services, are primarily derived from the relevant documentation, interviews, and on-site observations. In the course of the inquiry, the professional standards expected from libraries belonging to this type were granted special attention, and a reference point was found in the area of collection development policy. A distinctive feature of the nationality libraries' collections, which sets this category apart from other types of libraries, is the collecting and

storing the materials documenting the activities of the institutions of the respective ethnic minority group. This characteristic largely determines the place and the unique role of this type of libraries both in the community life of their nationalities and in the country-wide library system.

Keywords: collection formation, library type, operation, nationality library, professional standards

A témáról és a módszerről

A tanulmány a Magyarországi Ukrán Kulturális és Dokumentációs Központban működő Markiján Saskevics¹ Könyvtárat mutatja be, különös figyelmet fordítva annak történeti és az intézménytípusra jellemző működési aspektusaira. Célja az, hogy egy olyan ismertető készüljön az ukrán nemzetiség könyvtáráról, amely rávilágít az intézmény helyére – mind a nemzetiségi közösség életében, mind a magyarországi nemzetiségek könyvtári ellátásában és általában a könyvtári rendszerben.

Egy könyvtár alapos leírásához az intézmény történelmi háttérének áttekintése is hozzátartozik, amely egyaránt fontos a jelenlegi helyzet megértése és a könyvtár jövőbe néző fejlesztési stratégiájának kidolgozása szempontjából. A könyvtár történetével foglalkozó rész elsősorban a kisebbség saját történetének interpretálására és identitásának a szélesebb társadalom irányába történő kivetítésére, ezen belül pedig a nemzetiség történelmi narratívájában a könyvek és a könyvtár szerepére összpontosít. Mivel az ukrán nemzetiségi könyvtár megnyitása és annak előtörténete, illetve az elsődleges állományalakításának és további gyarapításának körülményei eddig nem voltak alaposan dokumentálva, a tanulmány ezeket – az eddig csak az intézményes emlékezetben töredezett formában megtalálható információkat – egy helyen rögzíti.

Habár minden egyes nemzetiségi könyvtár esetében feltehetőleg ki-mutathatóak egyedi történelmi és a jelenlegi helyzetükhöz kapcsolódó

¹ Markiján Saskevics (1811–1843) – ukrán költő, műfordító, az irodalmi újjáélesztés vezetője Galiciában. Egy görög katolikus lelkész családjában született, 1838-ban végzett a Lvivi (lemergi) egyetem görög katolikus teológiai szemináriumában, és papként dolgozott Lviv környékén. Saskevicsnek nagy szerepe volt a nemzettudatú ukrán fiatalok csoportjának megszervezésében, amely különös figyelmet szentelt a beszélt ukrán nyelv irodalmi rangra emelésére és új életre keltésére – az irodalomba és egyházi használatba történő bevezetése által. Saskevics köre irodalmi és társadalmi tevékenységének legfontosabb eredménye a *Rusalka Dnistrovaia (A dnyeszteri sellő)* című almanach kiadása volt, amely 1837-ben Magyarországon jelent meg. Habár számos intim-lírai verset írt, főként hazafias és történelmi témák foglalkoztatták. Kortársai és a későbbi kutatók nagyra értékelték Saskevics irodalmi örökségét, amely ma is nagy tiszteletnek örvend Ukrajnában. Lásd Hartványi Jaroslava (2014): Dnyeszteri sellő a szabad Magyarországon. *Hromada*, 1(1): 13–15.; Dăcok, Vira (2017): Az első ukrán almanach története: 180 éve jelent meg Galiciában az első ukrán nyelvű könyv. *Hromada*, 2(1): 14–15.

sajátos jellemzők, egy azonos könyvtári típushoz való tartozás révén a szóban forgó intézményeknél várhatóan közös vonások is találhatóak. A vizsgált intézmény munkafolyamatainak és szolgáltatásainak jellemzése során fókuszba került az a kérdés, hogy ezek mennyire felelnek meg a nemzetiségi könyvtárakkal szembeni szakmai elvárásoknak. A *nemzetiségi könyvtár* mint típus önmagában is érdekes kutatási téma, mert ennek a típusnak a meghatározása hiányosnak tűnik, a kifejezés alkalmazása pedig nem nevezhető következetesnek a szakmai diszkurzusban. A feltételezés az, hogy egy konkrét, ezen könyvtári típushoz tartozó intézmény vizsgálata adatokat és elemzéseket szolgáltathat a terminus definíciójának egyértelmű megfogalmazásához, a nemzetiségi könyvtárak formális és funkcionális jellemzőinek tanulmányozásához, illetve ezen könyvtár-típus működésének feltérképezéséhez az országos könyvtárellátó infrastruktúrában. Így az általános könyvtár-típus vizsgálata egy konkrét nemzetiségi könyvtár esettanulmánya formájában történik.

A tanulmányhoz szükséges adatok forrásaként a kapcsolódó szakirodalom, az elérhető internetes források, a releváns intézményi dokumentáció, az érvényes jogszabályok, illetve a helyszíni megfigyelések álltak rendelkezésre. További releváns információkkal, a vizsgált könyvtár alapítójával és a jelenlegi fenntartó intézmény képviselőjével történt kötetlen beszélgetések, a könyvtárossal folytatott félig strukturált interjú, valamint a magyarországi nemzetiségi dokumentumellátás koordinációjával megbízott Országos Idegennyelvű Könyvtár munkatársaival történő személyes konzultációk szolgálták.

Nemzetiségi könyvtárak Magyarországon és helyük a mai könyvtári rendszerben

A nemzetiségi könyvtár terminológiai kérdésköre

A *nemzetiségi könyvtárakról* egyrészt a mai kisebbségi törvényben elismert 13 hazai nemzeti és etnikai kisebbség kulturális helyzetének, másrészt az országos általános könyvtári ellátásnak a kontextusában beszélünk. Ezért e könyvtártípus definíciójának jogi és szakmai aspektusát különböztethetjük meg. A hatályos nemzetiségi törvény értelmében egy nemzetiségi feladatot ellátó közgyűjtemény – könyvtárt is beleértve – egy olyan intézmény, amelynek alapító okiratában szerepel a nemzetiségi feladatellátás, vagy amelynek az állományában a nemzetiségi nyelvű, illetve a nemzetiségre vonatkozó dokumentumok 25%-ot elérő arányban találhatóak – 5(b) §.² Szakmai szempontból azonban az adott intézmények

² 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?>

funkcionális jellemzőit is fontos megvizsgálni. A nemzetiségi könyvtárak ugyanis a szak-, iskolai és közkönyvtár típusaival közös jegyekkel rendelkeznek,³ formai jegyek szerint pedig különböző könyvtárfajtákhoz is tartozhatnak: lehetnek *nyilvánosak* vagy *korlátozottan nyilvánosak*, továbbá *helyi*, *regionális hatósugarúak* vagy *országos feladatkörűek*.⁴ Ahhoz, hogy egy egyértelmű definíciót találjunk a *nemzetiségi könyvtáraknak*, ezek formai és funkcionális jegyeinek (más könyvtárfajták és -típusok jellemzőivel átfedésben lévő) széles skáláján kell beazonosítani azokat az egyedi jellemzőket, melyek megkülönböztetik őket más típusú közgyűteményi intézményektől.

Ezzel kapcsolatban elsősorban azt kell megemlíteni, hogy a *nemzetiségi könyvtár* szókapcsolat mellett más szakkifejezések is előfordulnak a szakmai diszkurzusban: *nemzetiségi (megyei) báziskönyvtárak*, *nemzetiségi alapkönyvtárak*, *települési nemzetiségi könyvtárak*, *nemzetiségi önkormányzatok támogatásával létrejött könyvtárak*. A releváns irodalom és a szakmai diszkurzus internetes megjelenésének vizsgálata azt sugallja, hogy ezek a terminusok hol felcserélhető, hol pedig (részben) differenciálódó módon – mint altípusok megjelölései – alkalmazhatóak. A terminológiai pontatlanság oka az lehet, hogy e kifejezések különböző időben, más-más politikai és törvényi környezetben kerültek a szakmai diszkurzusba, és ez a folyamat a fogalom kronológiai fejlődését is tükrözi. A témához szóló szerzők⁵ többnyire a 1970-as évek törvényalkotási fejlődésére helyezik a nemzetiségek könyvtári ellátása felépítésének kezdetét, amely a megyei könyvtári hálózat struktúráját követte.

A földrajzi elvekre támaszkodó báziskönyvtári rendszer azonban csak a nagyobb létszámú, kompaktabban élő nemzetiségek igényeit tűzte ki célul, miközben a kisebb, elszórtan élő – mikrokisebbségeknek is nevez-

---

docid=A1100179.TV_(letöltés dátuma: 2020. 03. 15.).

³ A funkcionális jellemzők alapján a nemzetiségi könyvtáraknak inkább a szakkönyvtár típushoz van közük, mivel az adott nemzetiséggel kapcsolatos ismeretek viszonylag szűk körére korlátozott területén teljességre törekvően alakítják az állományukat. Azonban mivel a nemzetiségi könyvtárak sokszor a nemzetiségi anyanyelvi oktatást is támogatják a fenntartó intézményeik által működtetett nemzetiségi iskolákban, az iskolai könyvtárakhoz is lehet hasonlítani őket. Továbbá merthogy egyes nemzetiségi könyvtárak – a saját közösségükön túl – a többség széles körét is igyekezhetnek megszólítani, a közkönyvtárak feladatkörével is foglalkoznak.

⁴ A könyvtári kategorizálásra vonatkozóan lásd például: Horváth Tibor – Verók Attila [átdolgozó] (2001): *Bevezetés a könyvtár- és információtudományba*. Eszterházy Károly Főiskola, Eger. 28–35.

⁵ Lukács János (1997): Újtjelzőkövek és világítótornyok avagy a magyarországi nemzetiségi könyvtárügy múltja, jelene és jövője. *Könyv, könyvtár, könyvtáros*, 6(5): 21–29. 25.; Csapodi Csaba – Tóth András – Vértessy Miklós (1987): *Magyar könyvtártörténet*. Gondolat Kiadó, Budapest. 491.; Pancsosz Alexandra (2013): A nemzetiségi dokumentumellátás története a kezdetektől napjainkig. *Tudományos és műszaki tájékoztató*, 60(9): 383–392.; Lukács Zsuzsanna (1998): Koordinációs feladatok a nemzetiségi könyvtárak dokumentumellátásában. *Könyv, könyvtár, könyvtáros*, 7(11): 20–23.

hető – nemzetiségek csoportját figyelmen kívül hagyta.⁶ A nemzetiségi könyvtárellátó rendszert átalakulását az 1993-ban elfogadott kisebbségi törvény⁷ váltotta ki, amely megteremtette annak a lehetőséget, hogy a nemzetiségi önkormányzatok által létrehozott könyvtárak is bekapcsolódjanak a nemzetiségi könyvtári ellátás feladatába. Az országos nemzetiségi dokumentumellátás finanszírozási rendszerének teljes átalakulása azonban nem történt meg, nem utolsósorban azért sem, mert a 2000-es évek elején lezajlott, a témával kapcsolatos politikai és szakmai egyeztetések során – amikor a nemzetiségi önkormányzatok először fogalmazták meg a saját, önálló könyvtárakra való igényüket – az érintett feleknek nem sikerült az új finanszírozási modellel kapcsolatban megegyezésre jutniuk.⁸ Mindazonáltal a nemzetiségekkel kapcsolatos könyvtárügyi feladatok fokozatosan a nemzetiségi önkormányzatokra lettek áthelyezve elsősorban. A települési önkormányzatok által fenntartott könyvtárak mellett az országos nemzetiségi önkormányzatok is sok esetben saját, önálló könyvtárakat hoztak létre.

A nemzetiségi könyvtár fogalmának alkalmazására manapság is az egyértelműség hiánya jellemző. Az Országos Széchényi Könyvtár részeként működő Könyvtári Intézetnek a *Magyar könyvtárak adatbázisában* található könyvtártípus-listája⁹ *nemzetiségi könyvtár* és *nemzetiségi báziskönyvtár* típusokat tartalmaz. Az első kategóriába inkább a nemzetiségi önkormányzati könyvtárak tartoznak, a másik csoportban többnyire területi (megyei és városi) nemzeti gyűjteménnyel rendelkező könyvtárak vannak felsorolva, habár ez a kategorizáló elv nincs következetesen betartva. A magyarországi nemzetiségi dokumentumellátás koordinációjával megbízott Országos Idegennyelvű Könyvtár (OIK) honlapján a nemzetiségi könyvtárak listáján¹⁰ tulajdonképpen a nemzetiségi országos önkormányzatok támogatásával létrejött és működő könyvtárak szerepelnek. Az OIK által rendszeresen megszervezett nemzetiségek könyvtári ellátása témájú konferenciasorozat is egyértelműen ezekre az intézményekre helyezi a hangsúlyt.¹¹

Elmondható tehát, hogy a mai nemzetiségi könyvtár fogalom szaknyelvi használata is inkább a nemzetiségi országos önkormányzat (ritkábban más

⁶ Lukács János: i. m. 26.; Lukács Zsuzsanna: i. m. 20.

⁷ 1993. évi törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300077.TV> (letöltés dátuma: 2020. 04. 6.).

⁸ Az egyeztetésekről – amelyek során a szakma intenzíven megvitatta az új nemzetiségi dokumentumellátás rendszerének részleteit – lásd: Pancsosz Alexandra: i. m. 388–390. <http://www.ki.oszk.hu/informacioszolgalattas/magyarorszag-i-konyvtarak-adatbazisa>

(letöltés dátuma: 2020. 02. 10.).

¹⁰ <https://www.oik.hu/web/nemzetisegi/nemzetisegi-onkormanyzatok-konyvtarai> (letöltés dátuma: 2020. 02. 10.).

¹¹ Papp Anna Mária (2008): Nemzetiségi önkormányzati könyvtárak, anyanyelvű gyűjtemények Magyarországon. *Könyvtári levelező/lap*, 20(2): 3–4.

reprezentatív intézmény) által működtetett könyvtárak megjelölésére szűkült. Ennek a könyvtártípusnak, a formális aspektusain túl (ügymint szervezeti alárendeltség vagy az állományában levő nemzetiségi kérdéskörrel kapcsolatos anyagok aránya), más megkülönböztető tulajdonsága is van. Az egyik alapfeladata a nemzetiségük szervezetei által megjelentetett dokumentumok megőrzése és szolgáltatása, továbbá a közösség kulturális életét megőrkítő dokumentumok tárolása.¹² Így az önkormányzati nemzetiségi könyvtár típushoz tartozó intézmények egyedi funkcióval bírnak, és ezzel státuszuk különbözik a más nemzetiségi vonatkozású gyűjteményekkel rendelkező (megyei, városi, egyetemi, szak-) könyvtárakétól.

Az önkormányzati nemzetiségi könyvtárak helye a mai Magyarországon a nemzetiségi dokumentumellátás rendszerében

Az önkormányzati nemzetiségi könyvtárak, miközben saját közösségük kulturális autonómiájának érdekeit szolgálják elsősorban, és a nemzetiségi intézmények által teremtett körülmények között működnek, az állami könyvtári ellátottság kontextusában léteznek, ezen belül a nemzetiségi dokumentumellátás-rendszer biztosít számukra releváns szakmai hivatkozási-tájékoztató pontot. A magyarországi nemzetiségi könyvtárak között néhány nyilvános könyvtári státusszal rendelkezik,¹³ és így elérhető számukra a könyvtárakat támogató állami finanszírozási rendszer, a fenntartójuk költségvetésén kívül. A többi nemzetiségi könyvtár fenntartójának lehetősége van felhasználni a könyvtárak működtetésére a nemzetiségi közművelődési intézmények és szervezetek támogatására biztosított állami keretet,¹⁴ az pedig, hogy milyen módon és milyen mértékben szerepel a könyvtári ügy a nemzeti kultúra gondozásával kap-

¹² A releváns fórumokon ezeket a tevékenységeket a nemzetiségi könyvtárak legfontosabb feladatai között szokták említeni a szakemberek, lásd például: *Nemzetiségi könyvtárak Magyarországon. Konferencia az Országos Idegennyelvű Könyvtárban*. Budapest, 2018. szeptember 28. <https://www.oik.hu/web/nemzetisegi/rendezveny/-/hir/nemzetisegi-konyvtarak-magyarorszagon--konferencia-az-oik-nyilt-napjan-273069> (letöltés dátuma: 2020. 02. 15.).

¹³ Az OSZK Könyvtári Intézete *Magyar könyvtárak adatbázisában* a következő könyvtárak szerepelnek: Magyarországi Német Kulturális és Információs Központ és Könyvtár, Országos Roma Könyvtár, Levél- és Dokumentumtár, Udvari István Magyarországi Ruszinok Könyvtára. Forrás: <https://ki.oszk.hu/informacioszolgalatas/magyarorszagi-konyvtarak-adatbazisa?search=&megye=all&konyvtartipus=nemzetis%C3%A9gi+k%C3%B6nyvt%C3%A1r&nyilvanos-on&submit=Keres%C3%A9s+ind%C3%A1t%C3%A1sa> (letöltés dátuma: 2020. 02. 10.).

¹⁴ A nemzetiségi közművelődési intézmények és szervezetek támogatása a Miniszterelnökséghez, azon belül az Egyházi, Nemzetiségi Kapcsolatokért Felelős Államtitkársághoz tartozik.

csolatos tevékenységekben, a nemzetiségi önkormányzatok döntése.¹⁵ Pancsosz Alexandra, az OIK nemzetiségi dokumentumellátás koordinációjáért felelős főosztály vezetője szerint ma az összes magyarországi nemzetiség rendelkezik valamilyen fajta nemzetiségi gyűjteménnyel, amelyik alapja lehet egy, az adott nemzetiséghez köthető könyvtári feladatokat teljesen vagy részlegesen ellátó intézménynek.¹⁶ Ezek az országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények az 1997. évi kulturális törvény nyilvános könyvtárakkal szembeni alapkövetelményeinek¹⁷ többségét már most is teljesítik: rendelkeznek külön helyiséggel, ingyenes szolgáltatásokat kínálnak, vagy a saját közösségükön túl minden potenciális érdeklődő számára megnyitják szolgáltatásaikat. Az egyik gyakori probléma azonban a könyvtári szakember alkalmazása. Mivel a nemzetiségi könyvtárak fenntartói számára fontos szempont lehet az, hogy a (sokszor egykönyvtáros) könyvtár vezetője a nemzetiségi közösség tagja legyen, jól ismerje a közösség kultúráját, és anyanyelvi szinten beszélje a nemzetiség nyelvét, esetleg más – az önkormányzat által szervezett kulturális és oktatási programokkal kapcsolatos – feladatokat végezzen el a könyvtár ügyeinek kezelése mellett, így a szakmai végzettség kritériuma háttérbe szorulhat.

Az eltérő anyagi háttér és a nemzetiség könyvtárügyére vonatkozó különböző kritériumok előnyben részesítése azt jelenti, hogy a nemzetiségi önkormányzatok könyvtárainak összesége nagyon vegyes intézményekből áll. Feltételezhető azonban, hogy a nemzetiségi önkormányzatok már említett 2000. évi egyeztetések során megfogalmazott közös álláspontja, amely kifejezte igényüket önálló könyvtárra,¹⁸ még mindig komoly szándékot jelent a nemzetiségek többsége esetében, amely egyúttal az önkormányzati könyvtárak fejlődését is ösztönözheti. A hálózatba szervezés, a szakmai tapasztalatcsere sokat segíthetne ebben a folyamatban. A nemzetiségi dokumentumellátást koordináló OIK – amelynek szakmai tudása rendelkezésre áll a partner intézmények kollégái számára – nemcsak partneri kapcsolatokat igyekszik teremteni egyes könyvtárakkal és ön-

---

¹⁵ Dr. Fűrjes Zoltán (a Miniszterelnökség Egyházi, Nemzetiségi Kapcsolatok helyettes államtitkára) megnyitó beszéde. Előadás: Nemzetiségi könyvtárak Magyarországon. Konferencia az Országos Idegennyelvű Könyvtárban. I. m.

¹⁶ Személyes interjú Pancsosz Alexandra, az OIK Gyűjteményi és Nemzetiségi Főosztály vezetőjével (2020. 03. 3.).

¹⁷ Az 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről a következő alapkövetelményeket sorolja fel a nyilvános könyvtárak számára: mindenki számára használható és megközelíthető; könyvtári szakembert alkalmaz; rendelkezik kizárólagosan könyvtári szolgáltatások céljaira alkalmas helyiséggel; rendszeresen, a felhasználók többsége számára megfelelő időpontban tart nyitva; helyben nyújtott alapszolgáltatásai ingyenesek; statisztikai adatokat szolgáltat. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700140.tv> (letöltés dátuma: 2020. 02. 25.).

¹⁸ Pancsosz Alexandra: i. m. 389.

kormányzatokkal, hanem rendszeresen szervez nemzetiségi könyvtárakkal kapcsolatos konferenciákat és más fórumokat. Ezen kapcsolatteremtő tevékenységek során kikristályosodnak a nemzetiségi könyvtárakról szóló elképzelések és ezen könyvtártípussal szembeni elvárások.

Mivel a nemzetiségi könyvtár formális és szakmai jellemzőinek sok átfedése van más könyvtártípusok attribútumaival, az erre a típusra vonatkozó szakmai követelmények többsége általános jellegű, nem specifikus.¹⁹ Azonban fontos alapkövetelmény lenne az is, hogy egy nemzetiségi könyvtárnak ki legyen dolgozva a könyvtár gyűjtőkörét meghatározó dokumentációja, amelyik összhangban van az önkormányzati intézmények által folytatott tájékoztató, oktatási és kulturális tevékenységek sajátosságaival. Habár a saját könyvtárunk paramétereinek meghatározását illetően az önkormányzatok függetlenek, és különböző tényezők hatására más-más kritériumokat alkalmaznak a nemzetiségi könyvtárak megszervezésében, azt állíthatjuk, hogy épp a gyűjtőkör terén találhatóak azok a közös jellemzők, amelyek a nemzetiségi könyvtárakat egy külön kategóriába tömörítik.

A szakmai fórumokon elhangzottak²⁰ szerint *a nemzetiségi könyvtár egyik közös gyűjtőköri jellemzője, amely ezt a kategóriát más típusú könyvtároktól megkülönbözteti, a nemzetiség intézményei által folytatott tevékenységeket dokumentáló anyagok gyűjtése, rendezése, megőrzése és feltárása.*

Az ukrán nemzetiségi könyvtár története

A 2011-es népszámlálás²¹ adatai szerint, a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve, a Magyarországon élő ukránok száma 7396 fő. A Magyarországon hivatalosan elismert 13 nemzetiség listáján ez a népcsoport a hetedik helyet foglalja el a lengyel nemzetiség-

¹⁹ Az OIK munkatársaival – Pancsosz Alexandrával (a Gyűjteményi és Nemzetiségi Főosztály vezetőjével) és Koljadzsin Natáliával (orosz, ukrán, ruszin nyelvi referenssel) – folytatott, 2020. március 3-i interjú során az tűnt fel, hogy az önkormányzati partnerekkel együttműködő szakembereknek olyan elképzeléseik vannak a jól működő, releváns jogszabályoknak megfelelően funkcionáló nemzetiségi könyvtárakkal kapcsolatban, amelyek bármilyen más típusú könyvtárnak is megfelelnek: szakembert foglalkoztató, a gyűjteményének rendezéséhez egy kereshető katalógust és a könyvtári munkafolyamatokat támogató integrált könyvtári rendszert alkalmazó, felhasználó igényfelmérést rendszeresen végző, viszonylagos önállósággal, külön helyiséggel és megbízható költségvetési forrással rendelkező intézmények legyenek.

²⁰ Lásd például: *Nemzetiségi könyvtárak Magyarországon. Konferencia az Országos Idegennyelvű Könyvtárban*, i. m.

²¹ Mivel több kérdés segítségével vizsgálják a nemzetiségi hovatartozást, a népszámlálásokat a nemzetiségi kérdést illetően a legmegbízhatóbb forrásnak tartják. Lásd például: Lencsés Ákos (2010): A nemzetiségi statisztika forrásai. *Könyvtári levelező/lap*, 22(12): 13–15.

gel együtt. Az ukrán nemzetiséghez tartozók csoportjából csaknem 80% városlakó, és durván a fele (3770 fő) nagyvárosokban (főváros, megyeszékhely, megyei jogú városok) él. Tehát egy kisebb, inkább szórványban élő és a nagyvárosokban beolvadó nemzetiségről van szó. Ez a tény fontos nemcsak a nemzeti azonosság és a kulturális identitás megőrzése tekintetében, hanem – ami e vizsgálat témája szempontjából igen lényeges – az országos könyvtári ellátás megszervezése szemszögéből is.²² A települési koncentráció hiányán túl, politikatörténeti okokra is hivatkozva, a kisebbségeket tanulmányozó szakirodalom a mikrokisebbségek közé sorolja az ukránokat – a bolgárokkal, a görögökkel, a lengyelekkel, az örményekkel és a ruszinokkal együtt. E kategorizálásnál az meghatározó, hogy ezek a népcsoportok a 20. század végéig nem tartoztak a hivatalosan elismert etnikai csoportok közé Magyarországon, így az ő esetükben csak a rendszerváltás utáni nemzetiségi politika alakulásakor adódott lehetőség az önszerveződésre az identitásuk ápolását szolgáló szervezeti kereteken belül.²³ A *nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény* a saját kultúrájuk ápolását, anyanyelvük használatát, a közéletben való kollektív részvételüket, a kulturális autonómiájuk megvalósulását és az önkormányzatisághoz, illetve az anyanyelvű oktatáshoz való jogokat biztosítja az elismert nemzetiségek számára.²⁴ Ezek a jogok alapvetőek a nemzetiség identitásának megőrzésében, és – főleg egy nem tömbben élő kisebbség esetében – a társadalmi szerveződés szempontjából életfontosságúak lehetnek.

Ennek fényében egy etnikai csoportnak az elismert történelmi kisebbségekhez való tartozása²⁵ rendkívül fontosnak bizonyul, továbbá az igazolt történelmi jelenléte a mai Magyarország területén feltételezhetően fontos része lehet egy adott nemzetiség önreprezentációjának. Egy ilyen nemzetiségi önreprezentációnak tekinthető az Ukrán Önkormányzat *Magyarországi ukránok* című 1998-as kiadványa,²⁶ amely a népcsoport történelmi kezdeteit a 12. századra helyezi.

Az ukrán nemzetiség múltjával foglalkozó narratíva kulturális vonala is arra szolgál, hogy – a saját csoportjának igen hosszú történel-

²² Ahogy a cikk előző részében érveltem, a magyarországi könyvtári rendszer – történelmileg és jelenleg – inkább a nagyobb, kompaktabban élő nemzetiségeket részesíti előnyben.

²³ Dobos Balázs (2014): *Ukrán kisebbségi önkormányzatiság Magyarországon*. MTA TK Kisebbségkutató Intézet, Budapest. A tanulmány az NKFIH PD 116168. sz. projekt keretében készült. http://real.mtak.hu/93175/1/dobos_moi_ukranok.pdf (letöltés dátuma: 2020. 03. 30.).

²⁴ 2011. évi CLXXIX. Törvény a nemzetiségek jogairól: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100179.TV> (letöltés dátuma: 2020. 03. 15.).

²⁵ A törvény értelmében a legalább egy évszázados itt-tartózkodással rendelkező népcsoportok minősülnek nemzetiségnek, más kritériumok mellett. Lásd: u.o. 1. § (1).

²⁶ Simon Mónika et al. (1998): *Magyarországi ukránok*. Körtánc Egyesület, Budapest.

mi jelenléte tulajdonítva – biztosítsa az ukrán nemzetiség helyét a többi magyarországi történelmi kisebbség között. A könyvekre és könyves gyűjteményekre vonatkozó történelmi utalások, miközben az általános ukrán nemzeti kultúrához kapcsolódnak, inkább ennek a helyi megnyilvánulásaira helyezik a hangsúlyt. A nemzetiségi könyvtár megalapítása és fejlesztése jól illusztrálja ezt a megközelítést. A Könyvtár nevének választása nem véletlen. Markiján Saskevics az ukrán nemzeti irodalom egyik – ma inkább a nemzeti újjászületéssel kapcsolatban, pontosabban az Ukrajna nyugati részében kifejtett nemzetébresztői tevékenységeivel összefüggésben említett – fontos alakja. Az ukrán–magyar kapcsolatok tekintetében személyének kiválasztása erős szimbolikus értékkel bír. Neve a *Rusalka dnyisztrovaja* (azaz: *A dnyeszteri sellő*) című verseskötethez kötődik, amely az új galíciai ukrán irodalom első – 1837-ben Budán, a Magyar Királyi Nyomdában az osztrák cenzúra elkerülésével megjelentetett – kiadványa volt.²⁷ A Könyvtár ünnepélyes megnyitójára az Ukrán Kultúra Napja alkalmából 2006-ban került sor. E nap hagyománya 1998-ban kezdődött el *A dnyeszteri sellő*-emléktábla elhelyezésével az egykori nyomda falán.²⁸ Az akkori nemzetiségi közösség vezetői nagy jelentőséget tulajdonítottak annak, hogy a nyitó rendezvényen egy híres ukrán irodalmi család leszármazottja – a magyarországi ukrán közösség egyik legidősebb tagja –, Drahomanova-Bartai Natália, „mintegy indulásképpen”, a saját gyűjteménye egyik értékes kötetét ajándékozta a Könyvtárnak.²⁹ Ez a gesztus minden bizonnyal kifejezte a Könyvtár és közösség közötti kötődést és szimbolikusan is hangsúlyozta, hogy a Könyvtár gyűjteménye a nemzetiségi közösség tagjai felajánlásain, magángyűjteményekből származó dokumentumokon alapszik.

A Könyvtár állomány-nyilvántartásba vétele sajátos gyakorlatának köszönhetően ma már nehéz megállapítani, mikor és milyen módon kerültek a Könyvtár állományába egyes dokumentumok. A Könyvtár vezetőségével és munkatársaival folytatott beszélgetésekből azonban nemcsak az derült ki, hogy a Könyvtár kollekcója nagymértékben magángyűjteményekből származó könyves példányokon alapul, és hogy a Könyvtár állománygyarapítása a mai napig is jelentős részben ajándékozás útján történik, hanem az is, hogy a Könyvtár elsődleges összeállításának alapjait is egy bizonyos magángyűjtemény képezi. Hartyányi Jaroslava, a Könyvtár alapítója és az ukrán közösség akkori vezetőjének elmondása szerint³⁰ a Könyvtár előtörténete a 1990-es évek elején egy közel 100 kötetes ma-

²⁷ Lukács János (2014): A nemzetiségi irodalmak és a magyar irodalom kölcsönkapcsolatai. *Könyv, könyvtár, könyvtáros*. 23(6): 22–29. 26.

²⁸ Forrás: értesítés a Könyvtár nyitásáról az Archívum szekcióban a fenntartója honlapján <http://ukrajinci.hu/oldal.php?style=fullhir&cid=266> (letöltés dátuma: 2020. 02. 20.).

²⁹ Uo.

³⁰ Személyes interjú Hartyányi Jaroszlavával (2020. 02. 13.).

gánkkollekció megvásárlásával kezdődött. A Könyvtár létrehozásának ötlete akkor merült fel, amikor a Nyíregyházi Főiskola Ukrán Tanszékének egyik ukrainai vendégprofesszora az országból való távozása idején a saját kollekcióját felajánlotta a magyarországi ukrán közösséget képviselő kulturális egyesület számára. Serhij Panyko – egyetemi tanár, az ukrainisztika és ruszinisztika terén dolgozó filológus – gyűjteménye főként az ukrán szépirodalom jelentős műveiből, illetve ukrán nyelvészettel és történelemmel kapcsolatos munkákból állt. Így a Könyvtár alapjait képező gyűjtemény témaköre megegyezett a nemzetiségi könyvtárra vonatkozó gyűjtőkori elképzelésekkel; a további szerzemények, mivel többnyire a magyarországi ukránsággal vagy Ukrajnával kapcsolatosak voltak, gyakorta ugyancsak beleillettek a Könyvtár tematikájába.

A Markiján Saskevics Könyvtár intézményesülése és mai státusza

A Markiján Saskevics Könyvtár (továbbiakban Könyvtár) az Ukrán Nemzetiség Kulturális és Dokumentációs Központ, valamint az Ukrán Országos Önkormányzat közös intézménye, amely nem önálló könyvtárként működik 2006 óta. A könyvtár közel 4500 kötetből álló, többnyire ukrán nyelvű gyűjteményét (ukrán szép- és gyerekirodalom, társadalomtudományi művek, nyelv- és tankönyvek, kisebb mértékben magyar és más nyelvű, az ukrán nemzetiséget érintő művek) minden magyar és külföldi állampolgár használhatja, a Könyvtár helyben olvasási és kölcsönzési szolgáltatásai ingyenesek. A Könyvtár egyik alapfeladata az ukrán nemzetiség szervezetei által megjelentetett dokumentumok megőrzése és szolgáltatása, továbbá a közösség kulturális életét megőrkítő dokumentumok tárolása, így a magyarországi ukránokkal kapcsolatos témakörök átfogó gyűjteménye a közösség története szempontjából egyedi.

Mivel egy nem önálló kiskönyvtárról van szó, a vizsgált intézmény esetében saját dokumentáció hiányában csak a fenntartóval kapcsolatos írásos anyagokról lehet beszélni. Az *anyanyelvi könyvtár működtetése* a könyvtár közvetlen fenntartójának, az Ukrán Kulturális és Dokumentációs Központnak³¹ az Alapító Okiratában rögzített alaptevékenységei közé tartozik. Az SZMSZ pedig a Központ feladatai közé sorolja *a könyvtár kezelését, teljes állományának naprakész nyilvántartásba vételét és az olvasóközönség körében történő propagálását, az ukrán közösség írásos doku-*

³¹ A Könyvtár közvetlen fenntartója a Magyarországi Ukrán Nemzetiségi Kulturális és Dokumentációs Központ, közvetetten pedig az Ukrán Országos Önkormányzat. Az Önkormányzat által létrehozott és működtetett Központ egy önállóan működő költségvetési szerv, amelynek működési rendjét az SZMSZ és az Önkormányzati Hivatallal megkötött együttműködési megállapodás szabályozzák. Lásd: Önkormányzati SZMSZ: <http://ukranok.hu/pdfdownload.php?file=86.pdf> (letöltés dátuma: 2020. 02. 13.).

mentumainak archiválása mellett.³² Ezek a dokumentumok csupán nagy vonalakban határozzák meg a könyvtár gyűjtő- és használokörét, illetve említik meg a potenciális partnerek tájékoztatásának fontosságát, azonban a részletekkel és pontosabb definíciókkal adósak maradnak. Jelenleg a Könyvtár számára nincsenek külön kidolgozva a munkarendet írásban rögzítő működtetési, használati vagy gyűjteményszervezési szabályzatok. Nem rendelkezik stratégia alapját képező dokumentumokkal (jövőkép, küldetésnyilatkozat) sem, amelyekben az olvasó- és gyűjtőköröknek, illetve szélesebb társadalmi céljainak pontos kifejtésére kerülhetne sor.

Egy ilyen szituációban lévő Könyvtárnak fontos, hogy az intézménnyel kapcsolatos döntéshozatallal rendelkező vezetés tisztában legyen a Könyvtár jelentőségével a nemzetiségi közösség életében, illetve a könyvtári ellátással kapcsolatos igényeivel.

A Könyvtár vezetése fontosnak tartja az intézmény szerepét az ukrán nemzetiség kulturális életében. Ez elsősorban olyan *könyvtári alapszerepekre* vonatkozik, amelyek közvetlenül a nemzetiségi intézmények által folytatott tevékenységeket támogatják: elismeri a Könyvtár jelentőségét az olyan mindennapi feladatait illetően, mint az *időszaki kiadványok megjelentetése, kulturális rendezvények megrendezése* és *anyanyelvi oktatás megszervezése*, és motivált a Könyvtár gördülékeny működésének biztosításában.

Ami a teljes *nemzetiségi közösség anyanyelvi dokumentumellátásához* való hozzájárulást illeti, a vezetőség az ukrán közösség minden tagját elvileg potenciális használonak tekinti, a Könyvtárat pedig mindenki előtt nyitottnak tartja. Ugyanakkor a könyvtáros és a felettesei a Könyvtár olvasótáborán belül különböző kategóriákat különböztetnek meg: a közösség életében aktívan résztvevők, valamint az anyanyelvi programokra járó gyerekek és szülei alkotják az elsődleges használokört, az ukrán városi iskolát működtető kollegák pedig egy specifikus belső csoporthoz tartoznak. A Könyvtár vezetősége jól ismeri az elsődleges használokört olvasással és nyelvtanulással kapcsolatos szokásait, igényeit igyekszik figyelembe venni a szolgáltatások szervezésében (például tavaly frissítette az ukrán szépirodalom és nyelvoktatás szekciót a nyitvatartási időt is módosította), viszont a szélesebb nemzetiségi használokör kapcsán, amelyen belül a Könyvtár nem végez igényfelmérést és értékelést, ez nem mondható el. A Könyvtár alacsony látogatottsága és a kölcsönzési szolgáltatásaira való csekély mértékű igény arra utal, hogy a Könyvtár szolgáltatásai vagy ismeretlenek, vagy nem elég vonzóak a széles nemzetiségi közösség számára.

A Könyvtár és a közvetlen fenntartó intézmény munkatársaival foly-

³² A Könyvtár közvetlen fenntartója releváns dokumentumainak kivonatához a Központ vezetője révén jutottam.

tatott beszélgetések során világossá vált az is, hogy az ukrán közösségen kívüli potenciális érdeklődőket nem veszik figyelembe a Könyvtár munkájának megszervezése során. Ez az álláspont ellentétben van számos más magyarországi nemzetiségi könyvtárával, ahol a nemzetiség kultúrája iránti érdeklődés felkeltése, illetve a hazai és külföldi kutatók bevonása fontos könyvtári feladatnak számít.³³ Ennek az elhanyagolásnak a jele, hogy a Könyvtárral kapcsolatos információkat csak a fenntartó honlapján lehet elérni, és ott is csak az ukrán nyelvű oldalon.³⁴ A Könyvtár saját története azonban releváns példával szolgál a közösségen kívüli tájékoztatást illetően. Hartyányi Jaroszlava, a Könyvtár alapítója és az akkori fenntartó intézmény vezetője elmondása szerint³⁵ a kezdeti években a vezetőség a magyarországi ukrainisztika támogatását a Könyvtár egyik komoly feladatának tekintette. Legalább 3 olyan budapesti és pécsi egyetemi hallgatóra emlékszik, aki a 2000-es években a Könyvtári gyűjtemény anyagára alapozta az ukrán nemzetiséggel kapcsolatos témájú szakdolgozatát (ez a tény sajnos nincs dokumentálva vagy a Könyvtár gyűjteményében tükrözve). A Könyvtár természetesen nem zárkózik el a potenciális külső használóktól, viszont nem is törekszik a megnyerésükre.³⁶

A könyvállomány tematikus rendszerezése a Könyvtár számára fontos kategóriákon alapszik (ezek közül a következők a legfontosabbak: irodalom, történelem, politika, társadalomtudomány, diaszpóra, szótárak, oktatás, idegen nyelvű – főleg magyar – művek), a témakörök száma az évek során bővült, illetve egyes gyorsan gyarapodó témaszekciókat altémákkal egészített ki a könyvtáros. A szépirodalmi szekció például nemrég két témakörre lett osztva: gyermekirodalomra és más irodalomra.

A gyűjtemény bővítése arra ösztönzi a Könyvtárat, hogy az intézmény a *hagyományos könyvtári szolgáltatásainak* korszerűsítésén dolgozzon, elsősorban a 2020-as évre tervezett új számítógépes katalogizálási rendszer bevezetésén keresztül. Az *elektronikus dokumentumszolgáltatással* már korábban is kísérletezett a Könyvtár. Hartyányi Jaroszlava, a Könyvtár alapítója elmondása szerint³⁷ az ukránok a magyarországi nemzetiségek

³³ A nemzetiségi könyvtárak képviselői általában intézményeik alapfeladatai között említik a saját közösségén kívüli tájékoztatási és propagálási tevékenységeket. Lásd például: *Nemzetiségi könyvtárak Magyarországon. Konferencia az Országos Idegennyelvű Könyvtárban*. Budapest. 2018. szeptember 28. i. m.

³⁴ <http://ukrajinci.hu/biblioteka.php> vs. <http://ukranok.hu/> (letöltés dátuma: 2020. 03. 16.).

³⁵ Személyes interjú Hartyányi Jaroszlavával (letöltés dátuma: 2020. 02. 13.).

³⁶ Ezzel kapcsolatban azonban meg kell említenünk azt, hogy a kutatók patronálásával kapcsolatos gyakorlat – melyik egy időben ösztöndíjas szponzorálást is magába foglalt – egy olyan önkormányzati politikával volt összhangban, amely a magyarországi ukrainisztika aktív támogatását prioritizálta. Ez az irányzat azonban azóta lekerült az ukrán nemzetiségi intézmények napirendjéről.

³⁷ Személyes interjú Hartyányi Jaroszlavával. (letöltés dátuma: 2020. 02. 13.).

körében az elsők között kezdték el az archivált dokumentumok digitalizációját. Az ukrán nemzetiség rendezvényei videotékájának összeállítása és a nemzetiségi időszak kiadvány, a *Hromada* elektronikus archiválása mögött a közösségi élet jelentős mozzanatai megörökítésének szándéka állt.

A folyamatok és szolgáltatások korszerűsítése mellett azonban azt is érdemes lenne megfontolni, hogy milyen hagyományos szolgáltatásokat lenne célszerű megtartania a Könyvtárnak vagy eredeti, vagy megváltoztatott formában. Egyik ilyen szolgáltatás a nemzetiség intézményei által rendezett eseményekről szóló *kisnyomtatványok* gyűjtése, megőrzése és könyvtári használatra való előkészítése. A könyvtáros a Könyvtár indulása óta, egészen a közelmúltig, összegyűjtötte a rendezvényi meghívókat, műsorlapokat, kis plakátokat és brosúrákat, és kronológiai sorrendben nagy mappákba rendszerezte őket. Továbbá a magyar sajtóban megjelent, az ukrán nemzetiségről szóló cikkek válogatása és rendszerezése is hasonló módon történt. Így mindenki számára elérhetővé vált a nemzetiség kulturális és közösségi életének "krónikája". Habár az utóbbi időben ez a gyakorlat háttérbe szorult, a Központ vezetése támogatásának hiányában, ezt a hasznos gyakorlatot talán érdemes elektronikus formában folytatni, az előző évek jelentős forrásértékkel bíró gyűjteményét pedig visszamenőleg digitalizálni.

Jóllehet a nemzetiségi intézmények vezetősége elismeri a Könyvtárnak az ukrán közösség életében betöltött fontos szerepét, a népszerűsége a megcélzott közönség körében nehezen megállapítható. Mivel a Könyvtár jelenleg nem rendelkezik integrált könyvtári rendszerrel, illetve a felhasználók igényeinek felmérését és értékelését nem végzi, az olvasói forgalomról vagy az olvasói elégedettségéről nincsenek pontos adatok. A Könyvtár fő felhasználó köre belső csoportjának – a fenntartó intézmény dolgozóinak és a Könyvtár által működtetett ukrán vasárnapi iskola munkatársainak – könyvtárhasználatát illetően egyáltalán nincsenek számadatokban kifejezett információk. Ami a Könyvtár fő használókörét alkotó szélesebb nemzetiségi közösség aktív tagjait illeti, az ő könyvtári igényeikről és szokásaikról a kölcsönzési adatok szolgálhatnak némi információval: a kölcsönzés füzetes nyilvántartásában rögzített éves számok nem haladják meg a 10, olvasójeggyel rendelkező használót. Amint már korábban említésre került, a vezetőség a közösségen kívüli tájékoztatást jelenleg nem tartja fontosnak, és így nem célozza meg a szélesebb körű olvasóközönség elérését.

Az olvasókon kívül más külső partnerekkel történő interakciók csak korlátozott mértékben fordulnak elő. A Könyvtár kötelempéldányokként a nemzetiségi intézmények által megjelentetett kiadványokat az Országos Széchényi Könyvtárnak küldi; néhány időszaki kiadványt megkap más magyarországi nemzetiségi könyvtáraktól,³⁸ illetve az ukrán diaszpórabeli szervezeteitől,³⁹ a korábban megkötött megállapodások alapján. Sajnálatos módon a Könyvtár jelenleg a folyóiratok küldését nem viszonozza, több korábban megkötött csereegyezményt pedig az intézmény egyoldalúan felmondott.⁴⁰ Így sajnos az mondható el, hogy a más hasonló típusú intézményekkel való kapcsolatok kiépítése és fenntartása azon tevékenységek közé tartoznak, amelyekre a részidős könyvtárosnak nem jut ideje, így bizonyos – egy nemzetiségi könyvtárhoz illő – feladatokra az idő és a vezetés támogatásának hiánya miatt nem kerül sor. Ahogy már az OIK által biztosított nemzetiségi dokumentumellátás szakmai koordinálásával kapcsolatban szó volt róla, a szakmai tapasztalatcseré és a kapcsolatteremtő tevékenységek sok segítséget tudnának nyújtani egy kiskönyvtárnak abban, hogy a szolgáltatásai fejlesztésén, a munkafolyamatai korszerűsítésén és a működése eredményessé tételén keresztül meg tudjon felelni egy modern nemzetiségi könyvtár típusú nyilvános intézménnyel szembeni követelményeknek.

Összegzés

A 2006 óta működő Könyvtár az ukrán nemzetiség kulturális intézményeinek organikus része. Habár a látogatottsága nem magas – ezen a nemzetiségi közösségen belüli és kívüli népszerűsítéssel, az olvasókör bővítését célzó intézkedésekkel lehetne javítani –, a Könyvtár fontos szerepet tölt be az ukrán közösség életében, intézményei működésében.

A Könyvtár működésének vizsgálata azt sugallja, hogy az intézmény rendelkezik a szükséges adottságokkal és a változtatás igényével ahhoz, hogy mind a kulturális törvény könyvtárakra vonatkozó alapkövetelményeinek, mind az önálló nemzetiségi könyvtár státuszával kapcsolatos elvárásoknak megfeleljen. Ennek érdekében fontos lenne, szakmai tudás bevonásával, a Könyvtár működését meghatározó alapvető dokumentációt kidolgozni, illetve jelentősebb figyelmet fordítani bizonyos – jelen pillanatban hiányos – nemzetiségi könyvtárra jellemző feladatokra: a széle-

³⁸ Jelenleg a görög és bolgár nemzetiségi időszaki kiadványokat rendszeresen megkapja a Könyvtár.

³⁹ Jelenleg a lengyelországi és a franciaországi ukrán diaszpóra szervezetei küldik folyóirataikat a Könyvtár számára.

⁴⁰ Ezzel az állításával kapcsolatban a könyvtáros az önkormányzat előző vezetőjének utasítására hivatkozott.

sebb társadalom potenciális felhasználóinak megszólítására; illetve más hasonló típusú intézményekkel történő kapcsolatok kiépítésére és fenntartására. A Könyvtár gyűjteményének jellege, a saját nemzetisége életében betöltött fontos szerepe lehetőséget ad arra, hogy a Könyvtár egy modern nemzetiségi könyvtár típusú nyilvános intézménnyé váljon.

A tanulmány azon aspektusához, amely megvizsgálja egy modern nemzetiségi könyvtár típusú intézménnyel szembeni szakmai követelményeket – mind általában a könyvtári típusra vonatkozóan, mind egy konkrét könyvtár leírásában –, a hivatkozási pontot a nemzetiségi könyvtárakra jellemző gyűjtőkör adja. A nemzetiségi könyvtár-típus sajátos gyűjtőköri jellemzője – amely ezt a kategóriát más típusú könyvtáraktól megkülönbözteti – a nemzetiség intézményei által folytatott tevékenységeket dokumentáló anyagok gyűjtése, rendezése, megőrzése és feltárása. Jóllehet a nemzetiségi önkormányzatok eltérő módon kezelik könyvtáraik ügyét, ez a jellemző nagymértékben meghatározza az ilyen típusú könyvtárak helyét és egyedi szerepét mind a nemzetiség közösségi életében, mind a magyarországi könyvtárellátó rendszerben.